

Vincent van Gogh in Remonstrantse Hofje

“Wat is het een genot om zo’n Frans Hals te zien,” schreef Vincent van Gogh in 1885 aan zijn broer Theo. Vier jaar eerder, in december 1881, was Vincent op bezoek geweest bij zijn zus Willemien in het Remonstrantse Hofje. Ook zag hij toen in het Stedelijk Museum de schuttersstukken van de door hem zeer bewonderde Frans Hals.

Oud-conservator Frans Hals Museum Antoon Erfstemeijer ontdekte dat Vincent in zijn Haagse periode af en toe zijn zus bezocht. Willemien (1862-1941) was op 19-jarige leeftijd naar Haarlem verhuisd.

Zij ging daar als gouvernante werken bij de uit Nederlands-Indië teruggekeerde weduwe Adriana Scheffer-Michielsen en haar vijf jonge dochters. Meestal woonde een gouvernante in. Willemien zou dit werk zo’n anderhalf jaar doen. Begin december 1881 was Vincent, sporend van Den Haag naar Amsterdam, nog even in Haarlem uitgestapt. “Ik ben toen ook nog even bij Willemien geweest, die er goed uitziet en gezond en opgewekt” schreef hij Theo.

Aan het eind van die maand was hij langer bij haar op bezoek. Aan Theo schreef hij dit keer: “Ik zat heel gezellig bij ons lief zusje Willemien en ik wandelde met haar.” Zij had een speciale betekenis voor Vincent: zij was een tijdlang het contact tussen hem en de door hem obsessief beminde nicht Kee Vos. Willemien zal hem getroost

> Illustratie Otto Schilling

hebben bij dit uitzichtloze ‘project’ schrijft Erfstemeijer. Op pagina 6 staat een brief die Vincent aan Willemien geschreven zou kunnen hebben, ontsproten aan de creatieve

geest van redacteur Willem Brand.
Bron: A. Erfstemeijer in *Haarlemse Kunstcahiers* 1; 99 uitgevers, Haarlem 2017

Je hebt onderhand toch wel alles over de hofjes verteld, merken mensen regelmatig op. Niet dus. Er zijn nog zoveel niet omgekeerde stenen waaronder een verrassend stukje geschiedenis ligt. Laatst was ik in het Remonstrantse Hofje, waar regent Jan Saveur terloops iets zei over het bezoek van Vincent van Gogh aan zijn hofje. Vincents zus Willemien was gouvernante bij een weduwe met vijf dochters, bij wie ze in het hofje

> Illustratie Alex van Koten

woonde. Ik kon mijn geluk niet op. Zo staan twee van Nederlands grootste schilders in deze editie: Frans Hals en Vincent van Gogh. Nu Rembrandt nog. Op mij staat even geen rem.

Willem Brand

Verjaardagshappening

De 70ste verjaardag van Marianne Ritskes werd een onverwachte happening, geheel in stijl van het Hofje In den Groenen Tuin waar de dames wel van een feestje houden. Maar ja, corona hè, hoe moest dat nou leuk aangepakt worden.

De twee goede bufen Kirsten en Renske Straatsma staken de koppen bij elkaar en bedachten de ‘verbindingslijn’, een touw met ballonnen op anderhalve meter afstand! Iedereen hield staand in een kring rond de hofjes-

Te koop: 'Echte' Van Gogh

De Hofjeskrant plaatste in eerdere edities aquarellen en inkttekeningen van het voormalig Hofje Guurt Burret, het Vrouwe en Anthonie Gasthuis, Hofje In den Groenen Tuin, het Hofje van Noblet en het Proveniershof van de hand van Haarlemmer Otto Schilling.

> Otto Schilling aan het werk

Op uitnodiging van de krant legde hij met aquarelpotlood broer en zus Van Gogh vast (zie hierboven). Met dit werk toont Schilling zijn meesterschap op twee terreinen: dat van de portretkunst en dat van het historisch ‘landschap’. Exclusief voor de lezers van de Hofjeskrant is de print van 36 x 30 cm van dit bijzondere werk inclusief bezorging aan huis te koop voor € 24,95. De helft van de opbrengst gaat naar Stichting de Hofjeskrant. Bestellen via ottoschilling@kpnmail.nl of bel 06 273 633 16.

pomp het touw vast. Hoe spitsvondig om zo een gevoel van samen te creëren.

Ondanks de miezer ging het feestje in de buitenlucht gewoon door. John van der Wal van het You Tube-kanaal 023tvonline filmde het. De feestelijke aftrap kwam van bewoonster Michaëla Bijlsma die een verjaardagslied vertolkte: ‘Haar naam is Marianne, de jarige van het hof. Dus drink op Marianne, proost en mazzeltov.’

Als toegift zongen alle bewoonsters ‘Lang zal ze leven’. Erna zette de verbindingslijn zich in beweging en bood Marianne staand in haar deuropening haar hofgenoten een zelfgebakken stuk taart aan. Hartverwarmend vond zij de verjaardagsverrassing: ‘Mijn hart maakt vreugdesprongetjes.’

Het filmverslag is te zien op de website van de Haarlemse Hofjeskrant: www.haarlemse-hofjeskrant.nl.

Halszaak - *de bizarre geschiedenis van de verkoop van de 'Beresteyn-Halsen'*

Het Hofje van Beresteyn had waardevolle schilderijen in haar bezit. Vier daarvan, waarvan twee destijds aan Frans Hals toegeschreven werden, zijn aan het eind van de 19de eeuw voor hoge bedragen verkocht. De kranten stonden er bol van. Werken van Haarlems grootmeester verkocht aan het buitenland, schande!

Je vraagt je af waarom de regenten dit gedaan hebben. Echter, notulen van vergaderingen hierover zijn er niet. Wim Cerutti - schrijver van het boek 'De weldadige hofjes van Pieter Janszoon Codde en Nicolaas van Beresteyn' - stelt dat die waarschijnlijk expres door de regenten zijn versnipperd. Hij kan zich nauwelijks voorstellen dat er over deze zaak niets is vastgelegd. Dat riekt naar opzet, schrijft hij.

Emerentia

Het meest is te doen geweest om het in circa 1635 geschilderde doek van Emerentia van Beresteyn, de zus van stichter Nicolaas. Dit werd in 1882 door de regenten van het Hofje van Beresteyn voor 100.000 gulden verkocht aan barones Mathilde von Rothschild. De reden voor dit hoge bedrag? Frans Hals zou het geschilderd hebben. De drie andere schilderijen zijn in 1885 voor 50.000 gulden verkocht aan het Louvre. Hierbij was een familietafereel dat ook van Frans Hals zou zijn.

Kunstkenners overtuigd

Het schilderij Emerentia hangt sinds 1935 in Waddesdon Manor, een Rothschild-kasteel niet ver van Oxford. Daar bleek nog een heel dossier aanwezig over de aankooponderhandelingen. Het onderzoek van Cerutti brengt aan het licht dat kunstkenners ook maar mensen zijn. Dichter E.J. Potgieter schrijft verliefd over Emerentia: 'Haar lach, door Frans Hals onsterfelijk gemaakt, maakt indruk voor het leven.' Zwaar onder de indruk is ook Frans Hals-kenner Carel Vosmaer. 'Een wonder der schoonheid. En het kopje! Iets terzijde

gebogen en glimlachend, schittert het fijn doorwerkte gezichtje van levensgloed.'

Verkoop in kasboek

Door de beoordeling van Vosmaer en later ook prof. William Unger, en de heisa in de kranten, groeit de Halshype en

> De vier kopieën in de regentenkamer van Hofje Codde en van Beresteyn.

dienen de kopers zich aan. De verkoop is heiligschennis, schrijft Alberdingk Thijm in de Spectator. Joannes van Vloten vraagt zich in de Haarlemse Courant af: 'Aan wie de schuld der verkwaseling? In het archief van het hofje in Haarlem is over de verkoop alleen in het kasboek iets te vinden! Vermoedelijk hebben de regenten niet lang na de verkoop alle stukken vernietigd.'

Kopieën

De regenten hebben vóór de verkoop van de vier schilderijen kopieën laten maken door de schilder P.Th. van Wijngaardt. Deze zijn zeer geslaagd, een sieraad voor de huidige regentenkamer. En de Frans Halsen, hoe is het

daarmee? Nou, die blijken dus niet door hem geschilderd te zijn. Kunstkenners zijn er inmiddels van overtuigd dat ze gemaakt werden door de Haarlemse schilder Pieter Soutman.

Halszaak

De verkoop die rond 1880 een Halszaak werd blijkt dus geen verkwaseling, maar een gelukkig uitpakkt verkoopavontuur. Burgemeester Jos Wienen zei tijdens de presentatie van Cerutti's boek: 'Hoe men daar nu ook tegenaan kijkt, de verkoop heeft bijgedragen tot de groei van het vermogen. De financiële positie stelt de regenten van Codde en van Beresteyn in staat met giften andere hofjes en goede doelen te ondersteunen.'

> Emerentia in 1635 geschilderd werd in 1882 verkocht

> De regentenkamer van het voormalig Hofje van Beresteyn in de Lange Herenstraat (1964). Te zien zijn (de kopieën van) het familietafereel en Emerentia. Niet van Frans Hals, zoals we nu weten, maar van Pieter Soutman.

> 'Het familietafereel' toont het gezin van Paulus en Catharina van Beresteyn. De latere hofjesstichter Nicolaas zit op schoot bij de rechter min en probeert met beide handjes het vogeltje van broer Arnout te pakken. Emerentia zit aan de voeten van de min.

Luistervinken bij vroeg lenteconcert

Op een voorjaarsdag in februari namen de regenten van het Hofje van Bakenes, Job Thöne en Jan Dirk Enschedé, de gelegenheid te baat en organiseerden openluchtconcerten.

De eerste in het Hofje van Bakenes en de tweede direct erna in het ernaast gelegen Hofje van Enschedé, waar Thöne en Enschedé sociaal regenten zijn. Job Thöne: 'Na maanden zonder vergaderingen, borrels, Kerstdiner en andere gezellige bijeenkomsten wilden we onze dames een verpozing bieden. Zo ontstond het idee van een coronaconcert, met name toen we hoorden dat Freddie Kuiper een coronalied gecomponeerd had.'

Freddie Kuiper op accordeon en de klassiek violiste Suzanne Groot brachten een gevarieerd programma. Muziek uit The Godfather, Franse nummers, Freddie's klassieker 'Haarlem wat ben je mooi' en haar coronalied 'Het is nooit zo stil geweest in Haarlem' ('Met een meetlint door het leven, met een kap de mond gesnoerd').

In het Hofje van Bakenes genoot bewoonster Agaath er extra van: 'Dit voelt als een cadeautje, morgen ben ik jarig.' In het Hofje van Enschedé luisterden van over de schutting en vanaf hun balkon een aantal burens mee. Die reageerden enthousiast en klaptten hard. Dat ontlokte één van de bewoonsters de opmerking: 'Eindelijk contact met de burens!' Ja, de luistervink is een aparte vogel.

> Freddie Kuiper en Suzanne Groot in Hofje van Bakenes

Op en af bij Staats en Noblet

Een 'live' afscheidsborrel voor twee vertrekkende regenten was vanwege de coronamaatregelen niet mogelijk. Om het leed van de digitale vergadering een beetje te verzachten had voorzitter Hans van Gendt (LO=linksonder) hapjes en drankjes op zes adressen laten afleveren. De heren Jan Willem Stuart (RO) en Jan Willem Termijtelen (RB) waren na zeventien jaar trouwe dienst afgetreden als re-

gent van de Stichting tot Instandhouding van de Hofjes Staats en Noblet. Teleurstellend natuurlijk om zo afscheid te moeten nemen, maar de waarderende woorden van Lucas Boreel (MB) waren er niet minder gemeend om. Digitaal werden als opvolgers Barend van Royen (LB) en Luydert Smit (MO) welkom geheten. Zij gaan respectievelijk de functie van secretaris en penningmeester vervullen.

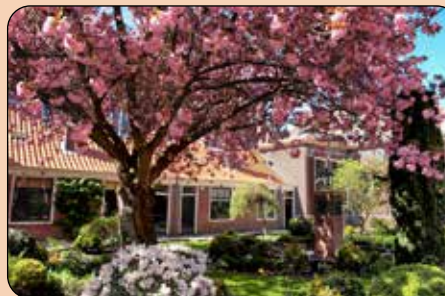

Sierkers als symbool

De coronapandemie is helaas nog niet ten einde. Het aantal besmettingen en ziekenhuisopnames is nog steeds (te) hoog en de bezetting van de intensive-care-bedden in de ziekenhuizen is kritiek. Het openbare leven kwam dit voorjaar opnieuw tot stilstand en dat was niet alleen te merken in de winkels, de horeca en het culturele leven in de stad, maar ook in onze hofjes, die ten dele weer opnieuw werden gesloten of beperkt toegankelijk werden verklaard voor niet-bewoners. Door de instelling van de avondklok ademde de hele binnenstad van Haarlem na 9 uur (later 10 uur) 's avonds de serene stilte en rust van een hofje.

Omdat een groot deel van onze hofjesbewoners en bestuurders behoort tot de risicocategorie voor het COVID-19-virus keek zo'n beetje iedereen dit voorjaar verlangend uit naar de coronavaccinatie, die hen de zo noodzakelijke bescherming zou moeten bieden tegen de gevolgen van het virus. En hoewel de vaccinatiecampagne uiterst traag op gang kwam zijn inmiddels velen van onze bewoners en bestuurders ingeënt. En als wij onze demissionaire

minister van Volksgezondheid mogen geloven dan is de rest van de bevolking tegen de zomervakantie ook gevaccineerd.

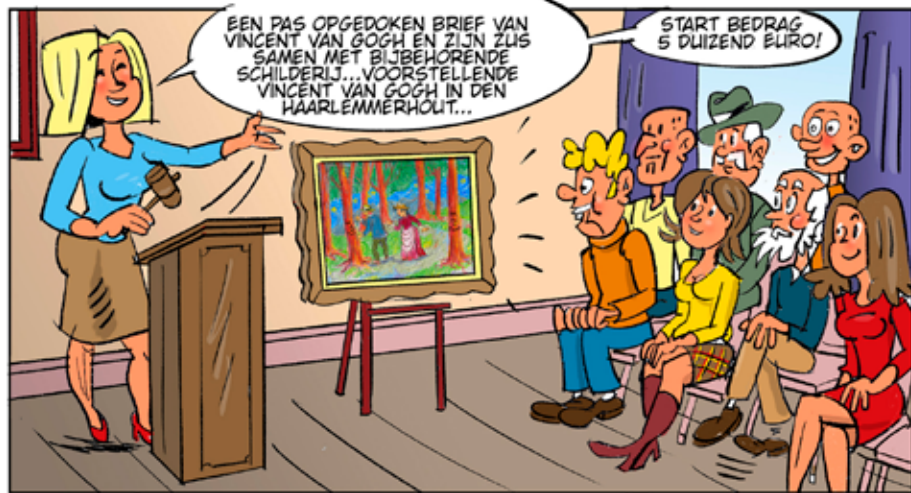
Kortom er gloort licht aan de einder. Anders gezegd, het geeft ons hoop. Hoop dat de vaccinatie, zoals ik ook in mijn vorige column voor de hofjeskrant al opmerkte, ons mag brengen wat wij zo graag terug willen hebben, namelijk ruimte voor onderling contact, aandacht voor elkaar, het bieden van hulp en ondersteuning daar waar nodig en het weer gastvrij kunnen ontvangen van bezoekers en dagjesmensen aan onze prachtige hofjes.

Op het moment dat ik deze column schrijf staat de schitterende Japanse sierkers (Prunus) in de tuin van het Lutherse Hofje alweer in volle bloei. Het is een lust voor het oog en ieder jaar weer een fraaie aankondiging van de nieuwe lente. Ik hoop dat deze prachtige boom niet alleen symbool mag staan voor het ontluikende groen in het Lutherse Hofje, maar ook voor een nieuw elan en een gezonde toekomst voor alle Haarlemse hofjes en zijn bewoners en bestuurders!

Ik wens u allen, bewoners, regenten, bestuurders en andere betrokkenen bij onze Haarlemse hofjes zonnige en gezonde zomermaanden toe!!

Lieve Zoodsma,

voorzitter Stichting Haarlemse Hofjes en bestuurder/regent van het Luthers Hofje

Anita's villaatje in het Brouwershofje

Heeft Anita Rensenbrink het lot een handje geholpen? De verwoede verzamelaar van Haarlemmer Olie- en andere apothers-pulletjes bezit namelijk ook alle uitgekomen Hofjeskranten, 42 stuks. En nu woont ze zelf in een hofje! Ze toverde een uitgewoond huisje in het Brouwershofje om tot een villaatje.

Nadat haar relatie na dertig jaar was gestrand, zat er niets anders op dan de woning te verkopen. Gelukkig stond ze al lang genoeg ingeschreven om hoog op de lijst voor een huurwoning te komen. Zij werd één van de twee kandidaten voor een totaal uitgewoond huisje en na een kopje thee met de drie andere hofbewoonsters werd zij de gelukkige.

Cachet

Het moet gezegd, Anita heeft er echt alles aan gedaan om de woning cachet te geven. Ze was maanden in de weer en schuurde de glaslatten van alle honderd ruitjes van de vier grote ramen voor en achter, zette ze driemaal in de grondverf en uiteindelijk in de lakverf. Ook de leidingen en de cv kregen een beurt. Overigens werd de ketel na een tiental reparatiepogingen gelukkig vervangen door een nieuwe.

Het wit maakt het huis ruim. De fraaie

inrichting met bank, leuke salontafeltjes, eikenhouten vloer, mooie prenten van Haarlem en als pronkstuk de apothekerskast uit 1880, doen de rest. Uiterst smaakvol. En dan te bedenken dat het hofje dat nu uit vier woningen bestaat in de 15de en 16de eeuw plaats bood aan 22 'brouwersmeiden'!

Optrekkend vocht

Voor vertraging zorgde de kletsnatte buitenmuur. Die was nota bene al gestuct toen bleek dat het optrekkend vocht was. Anita: 'Er zijn toen twintig gaatjes in de buitenmuur gemaakt, via slangetjes is daar hars ingegoten. Dat heeft de ondermuur zo hard gemaakt dat het grondwater geen kans heeft om naar boven te komen.'

De blinde muur in de Tuchthuisstraat werd overigens pas in 1930 voorzien van ramen, zodat aan de voorkant de drukte van de stad tevoorschijn kwam. De oase van rust aan de achterkant bleef.

> Met vijf maanden oude Choco

Hartje stad

Het is voor Anita fijn dat de Botermarkt om de hoek is. Ze huurt er op woensdag nog wel eens een kraampje om antiek en boeken te verkopen. Van Haarlemmer Olie heeft ze aardig wat blikken, maar ook reclameobjecten als een fluitje, een zandloper en reclamekaartjes. Bijzonder is het 19de eeuwse blik van een van Tilly's concurrenten, Jan Boogaard.

De tuin met de peren- en pruimenbomen is een geweldig extraatje. In elk jaargetijde ziet Anita daar van alles gebeuren. En onder de bomen was het in de hete zomerweken heerlijk toeven.

> Ruim een half jaar later bezoekt de redactie Anita nog een keer om een extra foto te maken. Choco is inmiddels al een jaar goed gezelschap. Over Choco gesproken. Iedere dag kookt Anita een eitje. Choco krijgt het kapje. Zodra Anita met een lepeltje op het ei tikt, spurt zij de trap af naar beneden en wacht geduldig op haar hapje. Pellen, blazen. Voordat Choco van haar stukje smult, geeft ze Anita een high-five.

Welkom Lente

'Ontwaakt gij die slaapt': langzamerhand ontwaken wij uit een lange winterslaap. Een winterslaap die gekenmerkt werd door enorme temperatuurwisselingen, zowel in het weer als in de politiek en de samenleving. Tevens een wederom oplopende besmettingsgraad van corona. Een uitnodiging voor vaccinatie bleef (nog) uit. Het was al een jaar oppassen geblazen.

De enkele toerist bleef teleurgesteld voor de poort staan of had het geluk om even een blik naar binnen te werpen wanneer de poort open moest voor boodschapjes of een dagelijkse wandeling. Nu de zon zich vaker laat zien gaan de deuren en ramen weer wijd open, hangen er nu en dan wasjes buiten, worden de ramen gelapt, het koper op de deur gepoetst en de tuin regelmatig geïnspecteerd. We ruiken het voorjaar!

De meesten van ons hebben inmiddels een vaccinatie gekregen en ook dat stemt tot enig optimisme, lente in optima forma. Ik lees veel over het gebrek aan gezamenlijkheid in Nederland. En hoe ons dat opbreekt in onzekere tijden. En dan bedenk ik hoe bevoorrecht

wij, hofjesbewoners, zijn. Een gemeenschapszin die je niet opgedrongen wordt maar die zo sterk is als de behoeften van de bewoners. Er is altijd wel een luisterend oor beschikbaar of iemand waarmee je kunt overleggen of die een boodschapje voor je wil doen.

De mussengemeenschap in onze tuin is een spiegel: soms stil, soms een kort contact tussen enkele mussen, soms drukte en kaabaal in een struik van een grote groep. "Ze zijn weer in overleg," zeggen wij dan met een grote glimlach. Ik zet wilde marjolein, phlox, kattenstaart en asters in de tuin, we strooien bloemenzaad tussen de planten: welkom bijen en vlinders! Welkom Lente!

Josje, Hofje van Bakenes

Aandacht voor ambacht

PRONK BOUW
BOUWEN · RESTAUREREN · LEIDEN

Machinestraat 2, 1749 DT Warmenhuizen
(0226) 391374 • info@pronkbouw.nl
www.pronkbouw.nl

Nieuwe vloer in voormalige Franciscaner kapel

Als gevolg van waterschade moest een vitale balk van de zoldervloer in het hoofdgebouw van het Remonstrantse Hofje worden vervangen. Een ingrijpende renovatie volgde, die eind februari klaar was.

Het hoofdgebouw van het Remonstrantse hofje was zo'n vijfhonderd jaar geleden de kapel van het Franciscaner klooster en volgens regent Jan Saveur eens zo groot. Bewijs is het torentje dat zich nu op de kopse kant van het hofje bevindt.

Trekbal

De kapel was op de eerste verdieping. Er was nog geen zolder. In het midden was een boogspant, met een zware trekbal tegen het wijken van de muren. In 1774 werd

het hoofdgebouw een deel van het hofje. Er kwam een zoldervloer, waardoor de trekbal uit het zicht verdween. Onlangs bleek dat die trekbal, een essentieel onderdeel van de stabiliteit van het gebouw, deels vervangen moest worden.

Gebreken

Aanleiding voor het vloeronderzoek waren klachten van de onderbuurvrouw. Het was

allemaal wat gehorig en soms kreeg ze ook een deur niet meer dicht. In de zomer van 2020 kwam de zolderwoning vrij en vroeg Jan Saveur aan huistimmerman John Nienland om de keuken te vervangen. "De vloer zakte hier en daar door en toen stelde de regent voor om de vloer te onderzoeken."

Jan Saveur: "De mooie vloer was een op-dekvloer. Bij de renovatie in 1990 is de oude hobbelige vloer gelaten voor wat hij was. Na het uitnemen van een aantal vloerplanken ontdekten we al snel allerlei gebreken. Er zaten scheuren in sommige balken, waardoor het plafond bij de onderbuurvrouw op bepaalde plekken doorveerde als er iemand overheen liep. Grootste tegenval was dat de grote trekbal in het midden vol zwammen zat, hij was verrot. Met weerstandsmetingen werd vastgesteld dat de aantasting over grote lengte tot in de kern was. Toen hebben we Pronk Bouw, een erkend restauratie bouwbedrijf, in Warmenhuizen gebeld."

Uitdaging

Saveur vervolgt: "De uitdaging zat 'm erin om een deel van de trekbal te vervangen zonder dat het dak zou instorten. In het ergste geval zou zelfs de kap in elkaar kunnen klappen. Ik heb er slapeloze nachten van gehad. Maar de mannen van Pronk zorgden voor degelijke tijdelijke versteviging. Het grootste stuk van de balk is vervangen door nieuw deel van 4,5 meter van 280 kilo. Het moest met behulp van een hijskraan door een klein dakraampje naar binnen worden geschoven. Het andere eind is vernieuwd met kunststof."

De ruimte tussen de houten vloer boven en het houten plafond eronder, zo'n halve meter, moest eerst van zo'n 500 kilo puin worden ontdaan. Toen konden er nieuwe balken. Erna is een isolatielaag aangebracht

> V.l.n.r. Antoinette Stockmann, Jan van Gils, Rob Zwijnenberg en Jan Saveur

tegen de gehorigheid. Saveur: "De zolder is weer net zo mooi geworden als hij was, maar met een degelijke en geluidsarme vloer. Het appartement van 80 vierkante meter heeft ook een nieuwe keuken en

badkamer gekregen."

Het hofje is veel dank verschuldigd voor de vakkundige restauratie door de firma Pronk en voor de financiële steun door Hofje Codde en Van Beresteyn.

Bruggenbouwer Jan Saveur

In zijn werkzame leven ontwierp Jan Saveur (81) als ingenieur bruggen en tunnels voor bouwbedrijf Van Hattum en Blankevoort. Een prima basis, zo bleek, om het Remonstrantse Hofje met verve te besturen. Grappig is dat de naam van zijn echtgenote Martje Saveur-Hofstee in de stichtingsakte uit 1987 staat. Saveur: "Zij zat toen in de Kerkenraad van de Remonstrantse Kerk die in dat jaar het hofje afstootte. In 1994 werd ik gevraagd voorzitter te worden."

Toen de penningmeester er in 2019 mee ophield, stond Jan er alleen voor. Via 'Haarlem voor Elkaar' en een bevriende regent regelde hij drie nieuwe bestuursleden. "Het is een heel prettig bestuur, dat is fijn. We zijn een liefdadige instelling, we doen het allemaal voor niks." Grootste missie is om de huren laag te houden en toch de schulden af te betalen. Saveur: "In 2019 is een huisje drastisch gerenoveerd. Toen kwam dat gedoe van de zolder erbij."

Na 27 jaar zeggen de bewoners dat ze niet willen dat hij ermee ophoudt.

> Regent Jan Saveur in het torentje van de voormalige Franciscaner kapel

Saveur: "In het begin was het wel lastig. Men vond regenten maar deftig en ik had alleen maar vragen en niemand had een antwoord. De meest gewichtige taak is onderhoud en het is ook altijd spannend als er een nieuwe bewoner moet komen. Harmonie staat voorop. Soms doe ik de kleine reparaties zelf omdat we geen vaste klusjesman meer hebben. Bovendien is het een uitstekende manier om contact met bewoners te onderhouden."

Actie 'Geef om Haarlem'

Wordt nu voor € 30 voor de rest van het jaar lid van de Historische Vereniging Haarlem en ontvang behalve de jaarboeken van 2020 en 2019 als welkomstgeschenk óók het boekje 'Brouwgeschiedenis van Haarlem'. Kijk voor alle mogelijkheden op www.haarlem.nl of mail direct naar ledenadministratie@haarlem.nl

Het eerste exemplaar van deze nieuwste publicatie van de Historische Werkgroep is op 7 mei aan de burgemeester van Haarlem, de heer Jos Wienen, overhandigd.

De zus van Vincent van Gogh woonde een tijd in Haarlem, waar hij haar tweemaal bezocht. Vincent was een fervent en begenadigd brieven-schrijver. Redacteur Willem Brand kroop in zijn huid en schreef over deze bezoeken een brief die Vincent aan zijn zus had kunnen schrijven.

Den Haag, 18 februari 1882

Lieve Willemien,

Wat fijn om bij jou op bezoek te zijn en jou met de kinderen van mevrouw Scheffer in de weer te hebben gezien. Je weet ze te raken met lieve en heldere woorden. Het lijkt of het jouw eigen kinderen zijn. Je bent geknipt voor het vak van gouvernante. De kinderen eten uit jouw hand. Wat fijn ook dat we een lange wandeling hebben gemaakt in de stad van Frans Hals, een kunstenaar die ik zo bewonder. Ik weet zeker dat hij zijn hart had verpand aan de stad met die versierde gevels en die verscheidenheid aan daken. En nog meer aan de mensen die er woonden. Dat kun je aan zijn werk zien. Het liefst zou ik net als meester Hals portretten maken. Maar hoe? Zoals hij mensen tot leven brengt, is een zeldzame gave.

Mijn landschappen en stillevens zie ik dan ook meer als studies, hoe zeer jij mij ook op het hart drukt dat juist daar mijn talent ligt. Dat is lief van je, lieve zus. Een portret maken dat de menselijke ziel blootlegt, blijft voor mij het grote doel. Wat je zei toen we over de besneeuwde paden van 'Den Hout' liepen, klopt. De natuur kun je ook zodanig verbeelden dat de ziel van de maker daaruit op te maken is. Maar dat een veld irissen of een sterrennacht net zoveel emotie oproept bij de kijker als een portret geloof ik niet. Dat is ook de reden dat ik oefen met zelfportretten. Ik probeer zo dat wat in mij leeft te tonen. Nu de ander nog.

Wat is een mens zonder verbeelding? Ik merk dat jij haar bezit. Ik was zo onder de indruk van jouw taalspel om elk kind omstebeurt drie woorden te vragen en daar dan een verhaal van te breien. Wat zou jij mij vertellen als ik nu God, liefde en kunst opgeef. Dat God liefde is en kunst de mens dichtert bij God brengt? Soms als ik in stilte schets voel ik me groter dan ik ben, komt er een innerlijke rust over me die ik ieder ander ook toewens. Vooral hen die het zwaar hebben zoals de mijnwerkers in

de Borinage. Weet je waarom ik mij daar zo vreemd en schuldig voelde? Ik kon weg wanneer ik wilde en ontsnappen aan die vreselijke omstandigheden. Daar begreep ik dat ik voor het leven als predikant niet in de wieg ben gelegd. Hen over God vertellen, hoe zou ik dat moeten doen? De schetsen die ik daar heb gemaakt, zie ik als lichtpuntjes in een verder donkere periode. Ik kan niet anders dan op dat pad, hoe ongewis ook, verder gaan.

Jij vindt dat ik een avontuurlijk leven leid. Ja, ik reis wat af en zie misschien veel. Maar het gaat niet om veel maar wat iets je doet. Voor mij is het een vlucht en een zoektocht tegelijk. Ik zie mensen die het goed hebben en mensen die niet weten of ze de volgende dag te eten hebben. Er is meer lot dan keuze in dit leven. Dat besef drukt ook op mij. Ik mag jullie en ook mijzelf niet teleurstellen. Ik bid dat ik het beloofde land mag vinden. Zal ik ergens aarden, zal ik een vrouw vinden die mij begrijpt? De liefde zou mij aan een plek kunnen binden. Die had Kee mij kunnen geven. Je weet hoe graag ik bij haar was. Haar lach bracht vreugde, haar blik trof mij als de bliksem. Het deed pijn om te ervaren dat ik geen indruk op haar maakte. Ik ben bang dat geen vrouw zich wil binden aan zo'n rusteloze en trieste ziel als de mijne. Als kind werd ik soms wakker en dacht dat jullie allemaal dood waren. Dan lag ik verlamd van schrik tot ik Theo's ademhaling naast mij hoorde.

Ik ben blij dat jij een opgeruimd karakter hebt en op moeder lijkt. Over jou maak ik mij geen zorgen. Het was fijn jou te zien in het zo vredige hofje. Een mooi beeld om mij in gedachten aan te warmen. Ooit zal ik van jou een portret maken.

Je liefhebbende broer,
Vincent

Twee gasthuizen ondergebracht in voormalig Teylers Hofje

In de sfeervolle regentenkamer van hofje het Vrouwe- en Antonie Gasthuis wordt traditioneel op 14 februari de verjaardag van het hofje gevierd. Op die datum in 1440 werden het Onze Lieve Vrouwe Gasthuys en het Antonie Gasthuis gesticht.

Het Antonie Gasthuis was net als het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis bestemd voor de opvang van zieken en daklozen. Ook was er gelegenheid voor pelgrims om te overnachten. In 1726 raakte het Antonie Gasthuis in financiële problemen en moest worden verkocht. Dat was aanleiding voor de twee gasthuizen om samen onder de huidige naam verder te gaan. De vrouwen hadden er weinig privacy, ze sliepen met drie of vier op een kamer. Daar kwam zestig jaar later verandering in door verhuizing naar het voormalige Teylers Hofje.

Een hofje

Dat lag in het Klein Heiligland en was aanvankelijk eigendom van Pieter Teyler, een zeer vermogende zijdekoopman en bankier. Hij had dit woonhuis (gebouwd in 1648) gekocht van zeepfabrikant Bogaert en had aan de straatzijde een zijdefabriekje laten bouwen. Voor zijn werknemers liet hij er twee vleugels met elk drie woningen aan bouwen. Na de dood van zijn vrouw in 1752 kreeg het geheel de bestemming van doopsgezind hofje. Na Teylers dood in 1778 werd met zijn erfenis aan het Spaarne het huidige Teylers Museum gebouwd, een museum voor wetenschap en kunst. Iets verderop, aan de Koudenhorn, kwam er nieuwbouw voor zijn hofje. De Directeuren van de Teylers Stichting schonken daarop in 1787 het oude hofje aan de regenten van het Vrouwe- en Antonie Gasthuis.

Wybrand Hendriks

Voorwaarde van de Teylers Stichting was wel dat Wybrand Hendriks regent van het Vrouwe- en Antonie Gasthuis werd. Regent en conservator Louis Mathijssen:

> Wybrand Hendriks (in het blauw) schilderde zichzelf en zijn mederegenten

“Hendriks, die vanaf 1785 curator van de kunstverzamelingen en gastheer in het Teylers Museum was, kon zo de erfenis van Teyler een beetje in de gaten houden. Hendriks was tevens een begenadigd schilder. Hij vereeuwigde het nieuwe bestuur; dat groepsportret hangt boven de schouw in onze regentenkamer. De man in het blauw is Hendriks, van de binnemoeder ontvangt hij een rekening. Links zit de boekhouder, rechts de schrijver.” Ook maakte hij van de eerste Directeuren van de Teylers Stichting een prachtig groepsportret (Redactie: Hofjeskrant 41). In 1790 was Hendriks voor het Teylers Museum betrokken bij de aankoop van 1700 werken uit de verzameling van Christina I van Zweden, de Collectie Odeschalchi. Daarin bevonden zich werken van Michelangelo en Raphaël.

Diaconie

De huidige beheerders van hofje het Vrouwe- en Antonie Gasthuis zijn de diaconie van de Protestantse Gemeente Haarlem en de regenten van het Jacobs Godshuis. De diaconie vaardigt drie regenten af, het Godshuis twee. Het hofje heeft negen bewoners, mannen en vrouwen. De zes woningen van beide vleugels worden bewoond door zes mensen. Op de eerste verdieping van het hoofdgebouw woont een kunstenaarsteelt, op de zolderverdieping een man. In 2020 zijn de statuten veranderd en is vanuit de diaconale gedachte ook tijdelijke huisvesting mogelijk. Makelaar Mieke Wever-Loomans doet al tien jaar het beheer.

in de schouw. In bijna alle huisjes zijn de originele schouwen te bewonderen. De Koninklijke Tichelaar B.V. Makkum heeft ze gerestaureerd en teruggeplaatst. Louis Mathijssen: “Het zijn 17de eeuwse tegels, gemaakt door o.a. de Haarlemse tegelbakker Verstraeten. De hoekornamenten zijn ossekopjes of spinnetjes. In het midden afbeeldingen van vierpotigen als geiten,

honden en vossen. Bijzonder is die van de valkenier die het eeuwenoude gezegde uitbeeldt: Beter één vogel in de hand dan tien in de lucht.”

> V.l.n.r. Secretaris Xander Alferink, penningmeester Henk Vonk, voorzitter Immy Nieboer, lid Jaap Hulscher en conservator Louis Mathijssen

> Het huisje van interieurspecialist Trudy de Bruin ademt historie uit omdat zij de authentieke bedstee en schouw extra accentueert met antiek.

www.hendrickdekeyser.nl

**Bijzondere huizen
bewaren voor de
toekomst?
Word lid en doe mee!**

“Hendrick de Keyser” is hét nationale goede doel voor het behoud en beheer van monumenten. Ook in Haarlem en omgeving behouden wij meer dan 20 bijzondere panden voor de toekomst, waaronder onze nieuwste aanwinst het Teylers Hofje. Als lid van Vereniging Hendrick de Keyser helpt u mee met het verwerven, restaureren en openen van bijzondere huizen in Nederland. De Vereniging organiseert voor haar leden excursies, lezingen en open dagen. Natuurlijk als dit weer mogelijk is binnen de geldende corona-maatregelen. Word lid en doe mee voor slechts 30 euro per jaar!

Vereniging Hendrick de Keyser
Herengracht 172 • 1016 BP Amsterdam
020-5210630 • info@hendrickdekeyser.nl

Muzikaal cadeau voor Carla

Blij-verrast was Carla Wijngaarde met het muzikale cadeau dat haar broer Ruud voor haar 76ste verjaardag had geregeld: aria's in de tuin van het Zuiderhofje, gezongen door Jop van Gennip. Ruud had er meteen een aardig voorjaarszonnetje bij gedaan.

Aria's aan de deur, zo zei Jop zelf, was dit keer aria's in een hofje. Er ontsponnen zich leuke korte dialogen tussen de jarige en Jop. Carla na La Traviata van Verdi: "Je komt zo uit de lucht vallen." Jop ad rem: "Nee hoor, ik kwam door de deur." Jop na de tranentrekker 'Mamma': "Wilt u het refrein in het Nederlands of Italiaans." Carla: "In het Italiaans." Jop: "Dan hoor je niet hoe klef het is." En zo werd Jops optreden een hoogtepunt en een mooi opwar-

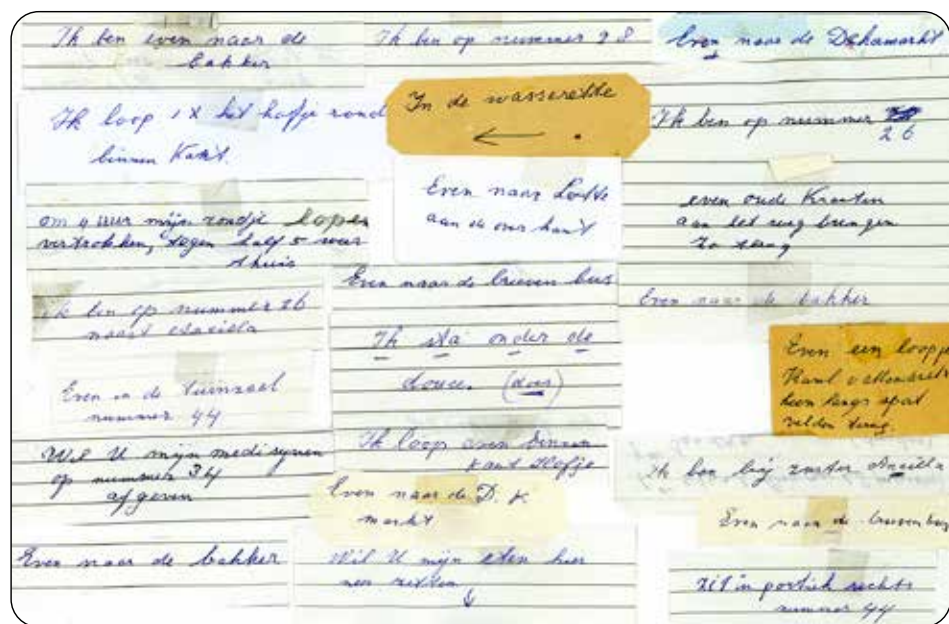
mertje voor de rest van de verjaardag.

Broer Ruud, die op zoek van de fotograaf een ultrakort dansje met zijn zus maakte: "Het is een hart onder de riem voor Carla die een zwaar jaar achter de rug heeft." Het Zuiderhofje is overigens het derde hofje waar Carla woont. Na negen jaar Gravinnehof verhuisde ze naar Schalkwijk om via het Teylers Hofje in de binnenstad terug te keren. Nu is zij al weer drie jaar op haar plek in het Zuiderhofje.

Dierbaar document

Voor Charlotte Schreuder, conciërge van het Hofje Codde en Van Beresteyn, zijn de briefjes van oud-bewoner Elisabeth Visser een dierbaar document. 'Ik vond ze toen we hielpen met opruimen. Bep deed ze op haar deur als ze even weg was.'

Zij had geen mobiele telefoon en wilde er daarom zeker van zijn dat onverwachte gasten haar konden vinden als ze voor een dichte deur zouden staan. Zoals haar zoon Frans, die om de dag even langs kwam, of haar kleinkinderen die ook regelmatig aanwipten. Vandaar dat ze briefjes ophing met daarop 'Ik ben een rondje lopen, over een half uurtje terug' of 'Even de oude kranten aan het wegbrengen. Zo terug' en zelfs 'In de wasserette met een pijl naar links'.

Het heeft iets intiem om zo te worden betrokken in haar wereldje. Het gaf haar ook een soort zekerheid: als er iets zou gebeuren, dan wisten mensen waar ze haar konden zoeken en eventueel helpen. Bijzonder natuurlijk dat de briefjes bewaard zijn gebleven. Bep 'recyclede' de briefjes. Ze bewaarde ze voor als ze dezelfde activiteit weer zou doen, dan hoefde ze niet een nieuw briefje te maken. Charlotte heeft ze als aandenken aan Bep op een A4-tje geplakt. Kleindochter Esther heeft de briefjes ingelijst in haar woning in het Luthers Hofje opgehangen.

Waar is deze gevelsteen?

Wie is toch die geharnaste man en waar hangt hij uit? Is hij een carnavalsfiguur of beeldt hij een beroep uit? Als ik u was, zou ik voor dat laatste gaan. Maar waar woonde Jan Smid? Kan een man van ijzer toch ook een houten Haarlemmer zijn? Ja zeker. En ging hij met zijn Cato naar de markt? Telt u die twee aanwijzingen op en u bent waar u wezen wilt. Dankzij de opknabbeurt, een inspanning van de eigenaar van het pand en Stichting Geveltekens, loopt de smid er een stuk vrolijker bij. Aardig detail: de zilverkleur van het harnas blijft jaren mooi en verkleurt niet zwart, zoals bij zilver gebruikelijk is!

PRIJSVRAAG

Stuur uw reactie naar info@haarlemse-hofjeskrant.nl en maak kans op een VVV-bon van € 15.

Weer veel goede inzendingen! De Spijkermand uit editie 42 hangt in de Warmoesstraat. De winnaar is Adeline Ter Poorten. Gefeliciteerd.

Volg de Haarlemse Hofjeskrant op Facebook!

Voor het laatste nieuws en de laatste filmpjes!

www.facebook.com/HaarlemseHofjeskrant

Muijs

Om niets te vergeten!

Open: ma. t/m vr. van 9.00-18.00 uur
zaterdag van 10.00 - 17.00 uur
Gedempte Oude Gracht 108
Haarlem, Tel: 023 5315513
www.muyskantoor.nl

C. den Hollander b.v.
Onderhoudscombinatie
Haarlem (023) 5356812

SCHALKWIJKERSTRAAT 29 - 2033 JC - FAX: (023) 5352800

Nieuwenhuizen bv
BOUWBEDRIJF

- Verzorging aanvraag
- Nieuwbouw
- Verbouw
- Aanbouw
- Renovatiebouw
- Dakkapellen
- Badkamers
- Openhaarden

Lijnbaan 34-36 - Heemskerk - Tel. 0251-235 996
www.bouwbedrijfnieuwenhuizen.nl

Haarlemse Hofjeskrant GRATIS meenemen!

Haarlem: DekaMarkt Rijsstraatweg 283, Rijsstraatweg 40-42, Anthony Fokkerlaan, Eksterlaan, Meester Cornelisstraat, Schalkwijkstraat, Gedempte Oude Gracht, Amsterdamstraat, Prinses Beatrixplein, Oranjeboomstraat, Ramplaan en Floridaplein. VOMAR Da Vinciplein, Stephensonstraat en Paul Krugerkade. JUMBO Engelenburg. PLUS Rijsstraatweg en de Coop Stuyvesantplein. AH Floriadaplein, Marsmanplein, Soendaplein, Drossestraat, Westergracht, Grote Houtstraat, Kruisstraat en Spoorwegstraat. VVV, Noord-Hollands Archief, Van der Pigge, Muys Kantoor & Cadeau, DEKATUIN. Bibliotheken Gasthuisstraat, Planetenlaan en Leonard Springerlaan. Heemstede: VOMAR Binnenweg, AH Blekersvaartweg, SPAR Te Winkelhof en PRIMERA De Pijp Raadhuisstraat, Bibliotheek Julianaplein. Bloemendaal: AH en Papyrus Bloemendaalseweg.

Reacties: info@haarlemse-hofjeskrant.nl
Website: www.haarlemse-hofjeskrant.nl

De Haarlemse Hofjeskrant wordt financieel gesteund door Hofje Codde & Van Beresteyn, Hofje In den Groenen Tuin en diverse fondsen.

Oplage: 6.000
Redactie: Willem Brand
Eindredactie: Paula Willems
Vormgeving: Kees Reniers

HHK 44 verschijnt september 2021